

Biuletyn Informacji Publicznej

Instytutu Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Dane osoby z katalogu osób "rozpracowywanych"

Imiona: Walerian

Nazwisko: Tumanowicz

Miejsce urodzenia: Banilla Ruska (Bukowina)

Data urodzenia: 01-03-1894

Imię ojca: Issak

Imię matki: Maria

Dodatkowe informacje:

Treść zapisów ewidencyjnych

Opis materiałów

Stan zachowania

Uwagi

Dokumentacja śledztwa WUBP w Krakowie i Dep. Śledczego MBP w sprawie członków kierownictwa II Zarządu WiN. Protokoły przesłuchań, materiały prokuratury, postanowienia o tymczasowym areszcie, dokumentacja z procesu wraz z aktem oskarżenia i wyrokiem WSR, dokumenty organizacji WiN i odpisy z tych dokumentów, dokumentacja z odbywania kary przez osadzonych. Walerian Józef Tumanowicz został zatrzymany przez WUBP w Krakowie 22.10.1946. Skazany w procesie pokazowym 10.09.1947 przez WSR w Krakowie na karę śmierci. Wyrok wykonano 13.11.1947. Akta złożono w archiwum WUBP w Krakowie po realizacji procesowej sprawy 13.10.1948 pod sygn. 1716/I, następnie całość akt śledztwa skomasowano do sygn. 740/III w 1968 roku.

Akta o sygn. IPN Kr 07/639, t. 1-11 (740/III), mikrofilm IPN Kr 096/640 (740/III).

Dokumentacja śledztwa prowadzonego przez Departament Śledczy MBP oraz Wydział Śledczy WUBP w Krakowie od sierpnia 1946 w sprawie członków kierownictwa II Zarządu WiN. Materiały zawierają protokoły przesłuchań aresztowanych i świadków przez funkcjonariuszy UB, postanowienia prokuratury, dokumentację z procesu przed WSR w Krakowie wraz z aktem oskarżenia i wyrokiem WSR, dokumenty organizacji WiN i odpisy z tych dokumentów oraz dokumentację z odbywania kary przez osadzonych. Walerian Józef Tumanowicz ps. "Jagodziński", polski Ormianin pochodzący z Bukowiny, major WP, był w latach 1945-1946 kierownikiem akcji "Ż" w OP WiN i jednocześnie koordynował tę akcję w skali II ZG WiN, utrzymując bezpośredni kontakt z kierownictwem, w tym z Franciszkiem Niepokólczyckim. Akcja "Ż" o charakterze propagandowo-antykomunistycznym była skierowana do żołnierzy LWP i miała na celu uświadomić żołnierzom charakter komunistycznego zniewolenia, i idącej za tym ideologii, sytuację w jakiej znalazła się Polska po roku 1944, oraz utrzymać patriotyczne postawy wśród żołnierzy. Zatrzymany przez WUBP w Krakowie 22.10.1946. Po wielomiesięcznym śledztwie nadzorowanym bezpośrednio przez Dep. Śledczy MBP skazany 10.09.1947 przez WSR w Krakowie na karę śmierci. Bolesław Bierut w postanowieniu z 06.11.1947 nie skorzystał z prawa łaski. Wyrok wykonano 13.11.1947 w Krakowie. Po realizacji procesowej akta śledztwa złożono w archiwum MBP 22.01.1948 pod sygn. 1739/śl. Przesygnowano 01.10.1971 do nr 1739/III. Mikrofilm o sygn. 1606/III wykonano w 1977 roku.

Akta o sygn. IPN BU 0259/166, t. 1-9 (1739/III), mikrofilm IPN BU 01236/975 (1606/III).

Sprawa przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Krakowie przeciwko Walerianowi Józefowi Tumanowiczowi i innym członkom kierownictwa II Zarządu WiN. Zatrzymany przez funkcjonariuszy WUBP w Krakowie 22.10.1946. Areszt tymczasowy decyzją WPR w Krakowie od 24.10.1947. Akt oskarżenia z 07.07.1947 sporządzony przez funkcjonariusza śledczego MBP Adama Humera został zatwierdzony przez Naczelnika Wydziału Śledczego MBP Różańskiego. Walerian Tumanowicz został oskarżony z art. 86 par. 1 i 2 KKWP oraz art. 6 i 7 dekretu z 13.06.1946 o działalność w latach 1945-1946 w strukturach kierowniczych WiN, prowadzenie propagandowej akcji "Ż" wśród żołnierzy LWP i kierowanie siecią wywiadowczą na terenie wojska. Wyrokiem WSR z 10.09.1947 skazany łącznie z art. 86 par. 1 i 2 KKWP, oraz art. 6 i 7 dekretu z 13.06.1946 na karę śmierci. Decyzją z 06.11.1947 B. Bierut nie skorzystał z prawa łaski. Stracony 13.11.1947 w Więzieniu Montelupich w Krakowie.

Akta o sygn. IPN Kr 85/246-264 (Sr 978/47) oraz 1 tom o sygn. IPN Kr 110/1593 (Sr 978/47).

Akta więzienne osadzonego w CW Montelupich w Krakowie Waleriana Tumanowicza. W aktach znajdują się dokumenty WPR odnośnie osadzenia, korespondencja z rodziną oraz protokół wykonania kary śmierci na terenie więzienia 13.11.1947.

Akta o sygn. IPN Kr 425/610 (29/755/610).

Charakterystyka nr 200 sporządzona w latach 1985-1986 w Wydziale "C" WUSW w Krakowie dot. organizacji "Wolność i Niezawisłość" (WiN) Okręg Krakowski, działającej na terenie województwa krakowskiego w okresie od września 1945 do października 1947. Do zbiorczego opracowania dołączono kwestionariusze osobowe członków organizacji, prasę konspiracyjną WiN, dokumenty programowe i informacje o działalności WiN. Major Walerian Tumanowicz ps. "Jagodziński" figuruje w charakterystyce jako Inspektor Inspektoratu ZWZ-AK Mielec w latach 1942-1945, od 1945 roku w organizacji "Nie", następnie w WiN jako członek Komendy Obszaru Południowego WiN i kierownik wydziału WiN krypt. "Biuro Reklamy" prowadzącej wśród żołnierzy LWP akcję "Ż". Zatrzymany 22.10.1946 po zeznaniach wcześniej aresztowanych przez UB członków II KG WiN i OP WiN.

Akta o sygn. IPN Kr 074/199, t. 1-8 (200/X).